

Sekundárny sektor v ekonomike SR

Sekundárny sektor, niekedy tiež označovaný ako priemyselný, spracovateľský alebo výrobný sektor, zahŕňa všetky odvetvia ľudskej činnosti, ktoré transformujú suroviny na výrobky alebo tovar. Patria sem prakticky všetky odvetvia spracovateľského priemyslu (hutnícky, strojársky, elektrotechnický, chemický, farmaceutický, potravinársky, textilný a odevný priemysel), stavebníctvo a sieťové odvetvia (výroba a distribúcia elektrickej energie, zemného plynu, pitnej vody). Každá krajina má pomer jednotlivých odvetví priemyslu iný, podľa miestnych podmienok a priemyselných tradícií. V SR ide o druhý najvýznamnejší sektor z hľadiska podielu na tvorbe HDP, pričom v sekundárnom sektore u nás dominujú odvetvia strojárkeho priemyslu (Slovensko je súčasťou automobilového klastra, ktorý sa v krajinách V4 postupne vyprofiloval, sú tu však zastúpené i iné významné strojárke výroby), hutníctvo (oceľ, hliník), chemický priemysel (spracovanie ropy, plastov, umelých hnojív, atď.). Napriek neustálemu rastu významu terciárneho sektora ostáva priemysel naďalej kľúčovým odvetvím slovenského hospodárstva - zamestnáva vyše polovicu ekonomicky činného obyvateľstva a realizuje viac ako 90 % dovozu a vývozu SR. Z teritoriálneho hľadiska je usporiadanie priemyslu v SR nevyvážené, priemyselná výroba sa koncentruje hlavne na západe SR Bratislava, Považie, Ponitrie. Dominancia západnej časti SR kontrastuje s pomalším rozvojom východu a juhu Slovenska, kde je priemysel koncentrovaný najmä v Košiciach a Poprade.

Sekundárny sektor tvorí významnú časť HDP, je motorom ekonomického rastu a technologického pokroku, významne sa podieľa na zamestnanosti, teda je kľúčový pre všetky rozvinuté a novoindustrializované ekonomiky, hoci trendom v najrozvinutejších krajinách je prevládajúci terciárny sektor.

Spracovateľský priemysel bol a naďalej je základným odvetvím ekonomiky EÚ, ktorej súčasťou je i ekonomika SR:

- Rozvoj sektora služieb je bytostne závislý od silného spracovateľského priemyslu jednak ako dodávateľa zariadení a materiálových vstupov, ale hlavne ako odberateľa obchodných služieb. Pretrváva obava, že ak bude spracovateľský priemysel aj naďalej vo zvýšenej miere relokovaný do tretích krajín, niektoré zo služieb v hodnotovom reťazci ho môžu nasledovať. Pri hodnotení významu spracovateľského priemyslu je teda potrebné vziať do úvahy nepriame väzby a indukované efekty na ostatné činnosti v národnom hospodárstve.
- Služby sú menej obchodovateľné ako tovary a nemajú taký silný exportný potenciál ako produkty spracovateľského priemyslu. I keď sa v súčasnosti spracovateľský priemysel EÚ podieľa približne iba 15 % na tvorbe hrubej pridanej hodnoty, jeho podiel na celkovom exporte prevyšuje 40 %. Tento fakt je mimoriadne dôležitý pre ďalší ekonomický rast najmä preto, lebo 90 % celosvetového ekonomického rastu má svoj pôvod mimo EÚ, pričom celá jedna tretina pripadá na Čínu, pričom rozhodujúci podiel výskumu a vývoja (približne jedna tretina) ako akcelérátora ekonomického rastu sa realizuje práve v podnikoch spracovateľského priemyslu, ktorý tým pádom vytvára inovácie využiteľné aj v iných odvetviach.

Dnes Európa stojí na počiatku novej priemyselnej revolúcie, ktorá je považovaná za v poradí už štvrtý skok takého druhu vpred, ktorý preto dostal nálepku „Priemysel 4.0.“ Východisko je v novom socio-ekonomickom správaní ľudí a ľudskej spoločnosti, ale dôsledkom a súčasne predpokladom sú nevyhnutné kroky v technologickej príprave s využitím najnovších kybernetických a ostatných moderných technológií a metód. Koncept štvrtej priemyselnej revolúcie bol pilotne rozpracovaný nemeckou vládou za účelom vytvorenia koherentného politického rámca v záujme zachovania a zvýšenia konkurencieschopnosti nemeckého priemyslu. Priemysel 4.0. znamená rozsiahlu transformáciu celej sféry priemyselnej výroby prostredníctvom prepojenia digitálnych technológií a robotizácie s konvenčným priemyslom (dodávatelia, fabrika, distribútori, dokonca produkt samotný) do vysoko integrovaného hodnotového reťazca. Je to úplne nová filozofia prinášajúca celospoločenskú zmenu a zasahujúca celý rad oblastí od priemyslu, cez oblasť technickej štandardizácie, bezpečnosti, systému vzdelávania, právneho rámca, vedy a výskumu až po trh práce a spoločenský systém.

Priemyselný sektor má v ekonomike Slovenskej republiky nezastupiteľné postavenie aj vzhľadom na rozsah etablovania automobilového priemyslu prostredníctvom zahraničných investícií. Budúca politika SR v tejto oblasti by sa mala zamerať predovšetkým na ekologickú efektivitu, ktorá predstavuje súlad medzi faktormi majúcimi vplyv na konkurencieschopnosť priemyselného odvetvia SR a udržateľnosťou vo vzťahu k životnému prostrediu, so zameraním predovšetkým na podporu procesných inovácií, znižovanie spotreby energie a zdrojovú efektívnosť. Celý priemysel dnes pociťuje nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily a kľúčovou úlohou je úprava vzdelávacieho systému na všetkých úrovniach, pretože práve nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily je skutočnou hrozbou a to nielen pre priemysel do budúcnosti. Neuskutočnenie zásadnej reformy vzdelávania s previazanosťou na výzvy na modernom trhu práce je hrozbou nielen pre hospodársky, ale aj spoločenský rozvoj Slovenska. Oblasť vzdelávania má pritom kľúčový význam aj z hľadiska pripravenosti trhu práce SR na inovatívne zmeny spojené s koncepciou Priemyslu 4.0, na ktoré reflektuje aj Akčný plán inteligentného priemyslu SR. V tomto smere je dôležité zaviesť princípy duálneho vzdelávania aj do vysokého školstva a uplatniteľnosť absolventov stredných a vysokých škôl na pracovných miestach s vyššou pridanou hodnotou. Z hľadiska trvalej udržateľnosti predstavuje jednu z výziev pre priemysel SR postupný prechod k nízkouhlíkovému hospodárstvu, postavenému na zdrojovej a energetickej efektívnosti. Najdôležitejšími nástrojmi na uľahčenie a dosiahnutie tohto prechodu sú technológie, výskum a inovácie.

Stavebníctvo je napriek rôznym ekonomickým dopadom v oblasti súkromných i verejných investícií v ostatných rokoch stále považované za jedno z rozhodujúcich odvetví slovenskej ekonomiky. V roku 2016 sa jeho podiel na tvorbe hrubého domáceho produktu pohyboval v úrovni 6,8 %, stavebníctvo vytvorilo 7,5 % z celkovej pridanej hodnoty a zamestnávalo cca 6,8 % z celkového počtu osôb pracujúcich v hospodárstve SR. Stavebníctvo je zároveň hlavným realizátorom stavieb a budov, ktoré sú dôležitou súčasťou investícií, resp. tvorby hrubého fixného kapitálu v celom hospodárstve. Podiel stavieb a budov na tvorbe hrubého fixného kapitálu dosiahol v roku 2016 úroveň 43,6 %.

Stavebníctvo vytvára diela dlhodobej životnosti a zabezpečuje tak okrem konkrétneho výrobného procesu aj prínos architektonický a kultúrny, ktorý je dôležitou významnou súčasťou duševného výkonu a má v neposlednom rade značný estetický, ekologický a sociálny dopad. Je tiež významným spotrebiteľom rôznych druhov energií, nerastných surovín,

materiálov a výrobkov, odvetvie ďalej produkuje enormné množstvá stavebného odpadu, demolačných materiálov a emisií.

Stavebníctvo je v neposlednom rade významným indikátorom cyklického vývoja celej ekonomiky, je tesne zviazané s odchýlkami a pohybmi v ekonomike. Reaguje priamo a okamžite na zmeny v hospodárskom cykle a pôsobí multiplikačne na rozvoj ďalších odvetví. Znamená to, že investovanie do výstavby vyvoláva v ekonomike krajiny nadväzne celú reťaz dopytu v styčných sektoroch po tovaroch a službách, čo sa priaznivo odzrkadľuje najmä v oblasti hospodárskych aktivít, v zamestnanosti a spätne v bilancii verejných rozpočtov.